سورية
جريدة يومية سياسية حرة
صاحب الامتياز ورئيس التحرير المسؤول
وانس يازجيان
حلب ص.ب ٨١١ هاتف ١٣٩٩٠

ՍՈՒՐԻԱ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԱԾ ԹԻՒ 22632, ՆՍՄԱԿԱՏՈՒՓ ԹԻՒ 814
ԺԴ. ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 88 (4200)
ԿԻՐԱԿԻ,
27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1959
ԳԻՆ 15 Ս. Դ.

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉՈՎ ՍԿՍԱՆ
ՎՃՌԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

ՍՈՎԵՏ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՔԵՄՓ ՏԷՅՎԻՏ ԺՈՂՈՎԱՏԵՂԻՆ ՄԵԿՆԵԼԷ ԱՌԱՋ ԱԶԴԱՐԱՐԵՑ. «ԵԹԷ ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ ՉԸՆԴՈՒՆԻ ՄԵՐ ԶԻՆԱԹՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ, ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄ Կ'ՈՒԶԷ ԱՆ»

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ.— Նախագահ Այզընհաուր և սովետ վարչապետ Նիքիթա Խրուշչով, ընկերակցութեամբ իրենց ամենաբարձր գործակիցներուն, երեկ երեկոյեան մեկնեցան Ուաշինկթընի արուարձանը գտնուող Քեմփ Տէյվիտ ամառանոցը։

Հոն հասնելով, երկու մեծ պետութիւններուն ղեկավարները սկսան իրենց վերջին բանակցութիւններուն, որոնք պիտի տեւեն մինչեւ կիրակի կէսօր, որմէ վերջ սովետ վարչապետը աւարտած պիտի ըլլայ իր Միացեալ Նահանգներ այցելութիւնը և օդանաւ պիտի առնէ դէպի Փեքին։

Հանդիպումէն առաջ, երկու ղեկավարները վերջին խորհրդակցութիւններ ունեցան իրենց սերտ գործակիցներուն հետ՝ նախապատրաստուելու համար բանակցութիւններուն։

Նախագահ Այզընհաուր խորհրդակցեցաւ Պետական Քարտուղար Հէրթըրի, ՄԱԿ.ի ամերիկեան պատուիրակութեան պետ Հանրի Քապոթ Լաճի, փոխ նախագահ Նիքսընի եւ ուրիշներու հետ։

Իր կարգին, սովետ վարչապետ Խրուշչով խորհրդակցութիւն ունեցաւ արտաքին նախարար Կրոմիքոյի, Ուաշինկթընի սովետ դեսպան Մենշիքովի եւ այլոց հետ։

Ո՞Վ ՍԿՍԱՒ ՍԱՌՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՓԻԹՍՊԸՐԿ.— Ուաշինկթըն մեկնելէ առաջ, սովետ վարչապետ Խրուշչով ճառ մը խօսելով յայտարարեց որ տրամաբանական հակառակութիւն մը գոյութիւն չունի Ս. Միութեան և Մ. Նահանգներուն միջեւ։

Ան ըսաւ որ Սառն Պատերազմը ծայր առած էր Միացեալ Նահանգներէն և ո՛չ թէ Սովետ Միութեան կողմէ։

Ան անգամ մը եւս շեշտեց որ ամերիկացի ժողովուրդը պատերազմ չ'ուզեր։ «Այս ամէնը ըսելով թէ տրամադրութիւն ունիք ինչպէ՞ս կ'ըլլայ, ... Խրուշչով ալ անձամբ ան չ'ուզեր...»։

Խրուշչով աւելցուց. «Մենք տրամաբանական առաջարկներ ներկայացուցինք, զօրնական զինաթափութեան ունենալու համար։ Եթէ Միացեալ Նահանգներ չընդունին մեր զինաթափութեան առաջարկները, կը նշանակէ թէ ան կ'ուզէ պատերազմ յառաջացնել...»։

ՓԻԹՍՊԸՐԿ.— Վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովի Ամերիկայէն բացակայութեան օրերուն, անոր փոխ վարչապետ եւ Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարի մեծ պատասխանատուութիւնները կը կատարեն անոր ամենէն մօտիկ գործակիցները։

Նախարարաց խորհուրդը ներկայիս կը գտնուի երկու փոխ վարչապետներուն ձեռքը՝ Անաստաս Միկոյեանի եւ Ֆրոլ Քոզլովի, որոնք երկուքն ալ վերջերս Միացեալ Նահանգներ այցելեցին՝ պատրաստելու համար Խրուշչովի այցելութիւնը։

Համաձայն ի գործ եղող ընկալեալ սովորութեան Միկոյեան պատասխանատու է արտաքին գործերուն, մինչ անոր պաշտօնակից Ֆրոլ Քոզլով կը ղեկավարէ ներքին գործերը։

Ինչ կը վերաբերի Համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան, այս գործը իրենց վրայ առած են Միխայիլ Սուսլով եւ Արիստով։ Սուսլով կը զբաղի կուսակցութեան գաղափարական եւ քաղաքական գործերով, մինչ Պրեժնեւ կը ղեկավարէ Կեդրոնական Կոմիտէի ...ին, որուն կը մասնակցին 13 անդամներ։

Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն եւ Նախարարաց խորհուրդը ամենակարող են և գործադիր իրաւասութիւն ունին տալու քաղաքական որոշումներ եւ ղեկավարելու պետութեան եւ կուսակցութեան հիմնական գործերը։

ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՏԸՄՈՆ.— Խրուշչով այցելեց աղջկանց վարժարան մը, ուր աշակերտուհիները կը հետաքրքրէին յատկապէս, արթնցնելու կերակուր եփելու և անոյշ այլ գործնականներու։

Խրուշչով հանդիպեցաւ այն վարժարանի և ըսաւ «Մենք Սովետ Միութեան մէջ այսպիսի վարժարաններ չունինք, որովհետեւ մեր մայրերն են որ այս բոլորը կը սորվեցնեն իրենց աղջիկներուն»։

Աղջիկ մը գտնուելով ըսաւ ...ինձ կը թուի որ այս երկիրը յաջողութեամբ պիտի առաջնորդէ իր գործնական եւ ֆիզիքական պատրաստութեան, ...

Ապա բոլոր ուսանողուհիներուն յաջողութիւններ մաղթեց և աւելցուց. «Կարեւորը այն է որ յարմար ամուսիններ գտնէք որովհետեւ շատ մարդու աղջիկներ են»։

Ուսանողուհիները բուռն ծափերով դիմաւորեցին Խրուշչովի այս յայտարարութիւնը և մինչեւ վարժարանէն դուրս ընկերացան անոր հրաժեշտ տալու համար։

ՈՒՍԱՆՈՂԻ ՓՈԹՈԹՈՐԹՈՒԹԻՒՆ

ՏԸՄՈՆ.— 16 տարեկան չորս ուսանողուհիներ զարգացեալ փողոցին և մեծ զմայլանքով յաջողեցան Խրուշչովի շուրջ գտնուող ոստիկանական շղթան ճեղքել։ Ապա պահնդականներուն ձեռքերուն բարձրացան ու գտան Խրուշչովը և անոր ձեռքը սեղմելէ ետք, փախան ...

բենզ գաւառներուն վերադարձաւ։

ԽՐՈՒՇՉՈՎ ՆԻՒԹԵՐԸ, ԻՆՉՈՒ ...

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Խրուշչով Միացեալ Նահանգներու շրջապտոյտին առթիւ բաւական մը նկարուած է ու ծանրութենէն կորսնցուցած է քիլօ, սակայն շատ ուրախ և շատ զուարթ է։

Այսպէս յայտարարեց իր անձնական բժիշկը։

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹ

ՄՈՍԿՈՒԱ.— Խրուշչովի Միացեալ Նահանգներու այցելութեան յիշատակելու համար նոր դրոշմաթուղթ մը պատրաստուեցաւ Մոսկուայի մէջ։

Դրոշմաթուղթին վրայ նկարուած են Նիւ Եորքի մասնաշէնքերը, գունաւոր Ազատութեան արձանը, Կրեմլինի պալատը և Խրուշչովը փոխադրող օդանաւը։

ԽՐՈՒՇՉՈՎԻ ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԸ ՄՈՒԱՆ.— (Այովա Նահանգ).— Սովետ վարչապետ Նիքիթա Խրուշչով հրաժեշտի իր գիւղական այցելութեան առթիւ, երկրագործութեան նախարար Անդրէի Կրոմիքոյի որ պէտք եղած կարգադրութիւնը ընել տայ՝ Թայլ առնել համար որ Ճիշդ այցելութեան երկու գաւառները արտադրեն Սովետ Միութեան Միացեալ Նահանգներ անցնելու։

Խրուշչով այս կարգադրութիւնը ըրաւ, եւ Տէր և Տիկին Ֆայֆըր Լիսթէրս այս առթիւ իրենց ինքնութիւններ ցոյց տալ ... Անոնք Սովետ Միութենէն Մ. Նահանգներ փոխադրուած էին 1944ին։

Խրուշչով ծնողները 5 վայրկեան տեւող ունկնդրութիւն մը ունեցան Սովետ ղեկավարին հետ, այն պահուն երբ ան իր «Թուլէն» կը մեկնէր դաշտային շրջագայութեան մը համար։

Տէր և Տիկին Լէնար Խրուշչովի ըսին որ իրենց 20 տարեկան աղջիկը և 17 տարեկան տղան տակաւին Սովետ Միութեան կը գտնուէին և չէին կրնար գալ։ Անոնք խնդրեցին վարչապետին աժանչութիւնը։

Խրուշչով ալ իր աւելի մօտէն ըսաւ անոնց պատմութիւնը, թէեւ անոնց ձեռքերը։ Ապա դարձաւ Տիկին Լէնարի ու խոստացաւ կատարել անոնց խնդրանքը։ Ապա կանչեց արտաքին նախարար Անդրէի Կրոմիքոն և ըսաւ անոր «Անոնց գործը կարգադրէ»։

Տիկ. Լէնար արցունքոտ աչքերով շնորհակալութիւն յայտնեց անոր։ Խրուշչով դառնալով մը ունեցաւ ու ներէն թաթեց խնդրարկուներուն ձեռքերը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԽՆԱՋԻՆԵՐՈՒՆ

ՏԸՄՈՆ.— Խրուշչովի տրամադրութիւնները շատ լաւ էին, ինչպէս նաեւ ինք ալ յաւելուածութիւններ թափեց այս քաղաքներու բնակիչներուն վրայ։

Ագարակներէն մէկուն մէջ գերաւ ամերիկացիի մը խոզեր փորը շոյելով ըսաւ. «Այս է Ամերիկան»։

Այովայի մէջ ագարակ մը այցելելով ան գնաց խոզերու պահպանանոցը։ Ձեռքը դնելով ուննելով որ այս ագարակին խոզերը առաջնութիւն կը շահին մրցումներուն մէջ։

Այս այցելութեան արդիւնքը լուրջ բացառիկ խօսք մը նուիրեց Խրուշչովին, զոր շնորհակալութեամբ ընդունեց ան։

«Մեզմէ յառաջացած կարգ մը մարդոց գործերը, ըսաւ ան, ինծի եւս կ'ուղղուին խոզերուն հանդէպ»։

ԿՈՄԻՏԱՍ
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ

Վաստակաբեկ ժողովրդի ցաւերը կայ ես երգում,
Գեղջուկի սիրոյ յաւերժական ցանքը կայ ես երգում,
Հարսնիքներ բախտաւոր, գեղջուն ու փայլը գիւղերու,
Մեր յաւիտենական ազատութեան գալ ցանքը կայ ես երգում.
Անմեռ ծիծաղը, որ ողջ աշխատանքով էր ողողուած,
Մեր աննկուն ծաղիկների վառ փունջը կայ ես երգում,
Զկայ գիշեր առանց լուսնի, չկայ ծնունդ առանց հարսի,
Սիրող սրտի համար ձայնը ու ձայն չկայ ես երգում,
Սրինգի ձայնը մեղմօրէն, հառաչիւն ալանջն ուրախ,
Եղբայրութեան ու կարիքի մանուկը կայ ես երգում,
Պանդուխտների անցած ուղին, ճարի մամուռը մենաւոր,
Անհատ, անմահ կարօտների մրմունջը կայ ես երգում.
Դու անմահ ես, սիրոյ երգիչ, դու խօսք էիր ինձ աշխարհին,
Ոսկի գանձեր հոսանքը մի ձայն չկայ ես երգում,
Դու հաւատը ես իմ պապի միմանման ժողովրդի,
Դարերի զանձը մեզ բերող կամուրջը կայ ես երգում.
Այրիւրի պես կուսնկացող կ'երգաս դու ձայն ազգային,
Անմահական դարձաւ ես դու, ձայն չկայ ես երգում.

(ԽՄԲ. — Այսօր ... ծածկեց Բ. եւ Գ. էջեր նուիրուած են Կոմիտասի ծննդեան 90 ամեակին)։

ՍՈՎԵՏ ՄԱՄՈՒԼԸ ԿԸ ԳՈՎԱՍԷ ԽՐՈՒՇՉՈՎԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ.— «Փրաւտա» պաշտօնաթերթը խօսելով Խրուշչով Այզընհաուր վերջին հանդիպումին մասին, կ'ըսէ թէ մեր ժամանակներու ընթացքին չէ եղած աւելի արժէք հանդիպում՝ որքան այս տեսակցութիւնը, որ իր շուրջ կը բանէր համաշխարհային մեծ յանգրդութիւն։

«Փրաւտա» կը գրէ նաեւ թէ մթնոլորտը մեծապէս փոխուած է Միացեալ Նահանգաց մէջ և սովետ վարչապետը այս փոփոխութիւնը առաջնորդող է ասանկով մը օրերու ընթացքին։

Սովետ կառավարութեան պաշտօնաթերթը «Իզվեստիա» նոյն տեսակէտը կը պարզէ՝ իր առաջին էջին մէջ կու տայ Խրուշչովի այցելութեան ընդունելը Ամերիկացիներու կողմէ, մինչ Սառն Պատերազմը աւելի հեռու մը վրայ հասած փոխուած կու տայ՝ ակնառնելուն մէջ առատած մասն մը բանալ։

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՍԷՅՅԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ

ԿՈԼՈՄՊՕ.— Ահլյանի վարչապետ Պանտարանայքէ երեկ յաջող մահափորձի մը ենթարկուեցաւ, երբ կը խօսէր իր պաշտօնատան պարտէզին առջեւ հաւաքուած բազմութեան։

Երկու անծանօթներ յարձակեցան վարչապետին վրայ և ատրճանակի չորս փամփուշտներով վիրաւորեցին վարչապետը որ իսկոյն հիւանդանոց փոխադրուեցաւ՝ անմիջական գործողութեան ենթարկուելու համար։

Մահափորձը կատարող անձանց անունը վրայ ձերբակալուեցաւ, ժողովուրդին կողմէ վիրաւորուելէ ետք։ Անոր անունը կը մնայ անծանօթ, բայց կը կարծուի որ կուսակցական պայքարի հետեւանք է մահափորձը։

Դարմանումէն ենթարկուելէ առաջ վարչապետ Պանտարանայքէ թելադրեց շուրջիններէն որ ներողամտութեամբ վարուին մահափորձին հետ։ Անոր վիճակը մտահոգիչ է։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՂԷՏ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶ.— Ֆրանսական օդանաւ մը, որ Պարտոյէն արեւմտեան Ափրիկէ կը մեկնէր, օդ բարձրանալէ անմիջապէս վերջ կրակ առաւ և խորտակուեցաւ։ Անոր մէջ գտնուող 65 ճամբորդներէն և մնացեալ անձնակազմի անդամներէն միայն 3 հոգի ազատեցան և քանի մը հոգի ծանրօրէն վիրաւորուեցան։ Մեռելներուն թիւը 53 է։

ՀՈՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄՕՏ

ԴԱՄԱՍԿՈՍ.— Փոխ նախագահ և կեդրոնական կառավարութեան արդարութեան նախարար Աքրամ Հորանի Գահիրէ հասաւ և ընդունուեցաւ Նախագահ Նասըրի կողմէ, որուն հետ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ։

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ ԵՐԿՈՒ ԳՕՏԻՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

ԴԱՄԱՍԿՈՍ.— Պաշտօնական տեղեկութեան համաձայն, առեւտրական փոխանակութիւնները օրէ օր աւելի կը զարգանան երկու գօտիներուն միջեւ։

Այս տարուան առաջին հինգ ամիսներու ընթացքին, Սուրիական Գօտին 26 միլիոն 480 հազար ս. ոսկիի ապրանք արտածած է դէպի Եգիպտական Գօտի։ Նոյն ժամանակամիջոցին Եգիպտական Գօտին 15 միլիոն 809 հազար ս. ոսկիի ապրանք արտածած է դէպի Սուրիական Գօտին։

Սուրիական Գօտիի արտածումներն են խնձոր, ծիրանի պաստեղ, մետաքսէ հիւսուածեղէններ, նոյնպէս զուլպաներ, մետաքսէ կանացի հագուստեղէններ եւայլն։

Իսկ Եգիպտական Գօտիի արտածումներն են բրինձ և անոր յարակից արտադրութիւններ, գետնախնձոր, մետաքսէ թելեր, բամպակի թելեր եւն.։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԼՈՒՍՆԱՑԻՆ ՀՐԹԻՌԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ

ՔԵՅՓ ՔԱՆԱՎԵՐԱԼ.— Ատլաս — Էյպըլ անուն ամերիկեան հրթիռ մը, որ պատրաստուած էր Լուսին մեկնելու, պայթեցաւ իր արձակման վայրին մէջ, երբ անոր մեքենաներուն վրայ փորձ մը կը կատարուէր։

Ամբողջ հրթիռը կրակ առաւ մէկ անգամէն և պայթեցաւ բոցերով, բայց մօտը գտնուող շուրջ 40 մասնագէտներէն և մեքենագէտներէն ոչ մէկը վնասուեցաւ։

Հրթիռը պատրաստուած էր 375 փաունտնոց արբանեակ մը շրջագայութեան մէջ դնել Լուսնի վրայ։ Արբանեակին մէջ զետեղուած թելեվիզիոնի մեքենայ մը պիտի յուռանկարէր Լուսնին մութ երեսը, որ երբեք տեսնուած չէ մարդոց կողմէ։

Կարծուելի է որ Մ. Նահանգներ այլեւս նոր հրթիռ մը պատրաստէ մօտ օրէն, դէպի Լուսին թռիչք մը կատարելու համար։

ՏՈՄՍԱԿ

ԱՂՈՒՈՐ ԿՏԱԿ ՄԸ

Ամերիկեան տարօրինակութիւնները բազմատեսակ են հասցէ ի վեր։ Բայց այս մէկը օրիճինալ է։

Ամերիկացի միլիոնատէր մը՝ Լաուրըս Թանըր, իր կտակին մէջ գրել տուած է որ 20.000 տոլար յատկացուի իր և կնոջ դիակներուն Լուսնին վրայ դնելու համար։

Լրատուութիւնը չ'ըսեր թէ կտակելը որո՛ւ վստահած է իր և կնոջ աճիւնները Լուսին փոխադրելու գործը։

Եթէ ինծի վստահէր այս գործին կարգադրութիւնը, ես այժմէն պիտի թելադրէի միլիոնատէրին որ սովետական յաջորդ տիեզերագնացը հրթիռով Լուսին ճամբորդելու առաջարկ ներկայացնէր սովետ կառավարութեան՝ յանձնելով հանգուցեալի անդամներուն, երկուքի իր փափաքները այս հրթիռով՝ Լուսին դրօշի արբանեակ փոխադրելու համար։

Ապահով եմ որ յաջորդ հրթիռը առանց մարդ չի կրնար փոխադրել Լուսնին ու հետեւաբար՝ միլիոնատիրոջ դիակները շա՜տ օրիճինալ ձեւով մը յինքնաբերաբար փոխադրուած կ'ըլլային։

Այսպիսով, անոր կտակն ալ իրագործուած կ'ըլլայ, աշխարհն ալ կ'ազատի աղբիւէ մը։

ԱՍՈՒԿ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ԾՆՆԴԵԱՆ 90-ԱՄԵԱԿԸ

Կոմիտաս Վարդապետ, (Սողոմոն Գէորգեան) ծնած է 1869 թուականի Սեպտեմբերի 26ին։ Անոր ծննդեան 90 ամեակն է այսօր։

Այս առիթով, «Սուրիա»ի այսօրուան համարին երկու էջերը կը նուիրենք մեծ Վարդապետին անմահ յիշատակին։

ՄԵՐ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԸ

ՀԱՅ ԵՐԳԱՐՈՒԵՍՏԻ ՈՍԿԵՎԻՐԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Արուեստը չափանիշն է ժողովուրդի մը հոգեկան արժանիքներուն, անոր կարողութիւններուն։

Որպէս ժողովուրդ, Հայ Ազգը ունեցած է արուեստի բարձր չափանիշ, որքան ալ որ փոքր եղած ըլլայ ան համրանքով, որքան ալ որ մեծ եղած ըլլայ անոր հաւաքական տառապանքը՝ դարեր ամբողջ չարունակուող անողոք պայմաններու բերումով։

Կոմիտաս հանդիսացաւ այս փոքր ժողովուրդին յայտնաբերած մեծ արուեստին խոշորագոյն ներկայացուցիչը, անոր անխորտակ կոթողը։

Մեր արուեստը՝ իր երաժշտական, գրական, նկարչական, թատերական եւ բոլոր միւս մարզերուն մէջ, չճանչնար աւելի պատկառելի ներկայացուցիչ, աւելի տիտան ստեղծագործող՝ որքան Կոմիտաս Վարդապետը։

Անոր երգարուեստին առջեւ խոնարհեցան ո՛չ միայն հայ, այլեւ առաջաւոր Եւրոպայի արուեստագէտներն ու ժողովուրդները։

Անքան մեծ էր եւ կենդանի անոր ստեղծագործական հանճարը, որ Կոմիտաս կրցաւ հիմքը դնել հայ երգարուեստին անխորտակ բերդին՝ որուն վրայ պիտի կերտուէր մեր այսօրուան ազգային ինքնուրոյն երաժշտութեան յուսաւոր փարոսը։

Մեծատաղանդ աշխատանքի շնորհիւ ժողովուրդէն հաւաքուած անոր ժողովրդային մոթիւները եւ իր սեփական ստեղծագործական արտադրութիւնները եղան մայր աղբիւրը դասնալու գալիք սերունդներու երաժշտական ներշնչումներուն, որոնք այսօր՝ Մայր հայրենիքի մէջ ստեղծագործեն հայկական երգարուեստի աւիւնը։

Ականջ տուէք այսօրուան մեր գիւղերու եւ աղբիւր աղբիւր երգերուն, հայ ժողովրդական երգերուն, ու անոնց խորքերուն մէջ պիտի տեսնէք որ Կոմիտաս կ'ապրի՝ աւելի քան երբեք խրոխտ, աւելի քան երբեք կենդանի։

Ուրիշ ո՛չ մէկ ժողովուրդի զաւակ, առանձինն, իր ուրոյն ստեղծագործական ինքնատիպով, կրցած է արուեստի ճիւղ մը բարձրացնել այնքան վեր, որքան կրցաւ իրագործել հայ երգարուեստի մեծ կերտիչը՝ Կոմիտաս Վարդապետը։

Էջմիածնի բնադաշտին ժողովրդային աղբիւրներով ոգեւորուած, Կոմիտաս իր հմայիչ մաքառին տակ հաւաքեց, մաքրագործեց հայ գեղջուկին երգի բեկորները, ստեղծեց հայ ժողովրդային երգերու ամբողջ փաղանգ մը, ու զայն ներկայացուց ոստանէ ոստան, մինչեւ Պոլիս, հեռաւոր Պերլին եւ Փարիզ, ամենուրեք ծանօթացնելով հայկական ինքնուրոյն երաժշտութեան բարձրագոյն արուեստը ամենուրեք հիացում եւ գնահատանք հաւաքելով իր ժողովուրդին ու անոր արուեստի բարձրութեան ի պատիւ։

\+

Լռեց Կոմիտաս ու կանգ առաւ անոր ստեղծագործական աշխատանքը, երբ վրայ հասաւ 1915ի անաւոր աղէտը։

Լռեց՝ բայց ան աւարտած էր իր մեծ գործը։ Կանգնած էր հայ երգարուեստի անխորտակելի բերդը։

Ականջ տուէք Երեւանին, լսեցէք հոն Կոմիտա՛ս կ'երգէ ամպերէն, աւելի հնչե՛ղ քան երբեք, աւելի հմայի՛չ քան երբեք։

Կ'ապրի՛ն Կոմիտաս եւ իր մեծ գործը։

ԾԻԾԱՂ

Ծերունի մը նորէն կը խօսայ երիտասարդի մը հետ, որ անհամբերութիւն ցոյց կու տայ, իր խօսակցին դանդաղ խօսելուն համար։ Ծերունին կը նմանէ ասիկա ա կ'ըսէ.

— Հօս նայէ, բարեկամ, ես այս խօսքը խօսած ատեն՝ երբ դուն ծնած չէիր դեռ։

— Կը հաւատամ, կը պատասխանէ երիտասարդը, սակայն, կարելի չէ՞ մինչեւ հիմա վերջացնել։

ՍԻՆԵՄԱ ՕՓԵՐԱ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ԿԸ ՆԿԱՐԷ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԱՅԻՆ ՋԱՒԵՆՆԵՑԻՆ Ե-ՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՐԵՒԵԼԻ ԶՕՐԱՒՈՐ ՖԻԼՄԵՐՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ, ԻՐ ՅԱՐԳԵԼԻ ՅԱ-ՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՄԵԾ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱՄՈՒՍԻՆՍ ՍՊԱՆՆԵ՛Մ

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր ցուցադրութիւն կանանց համար, ամէն առաւօտ ժամը 10,30ին։

Ց. ԹՐԴԻՑԵԱՆ

[ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ]

ԿՈՄԻՏԱՍ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 90-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Կոմիտաս...

Այդ անունը հայ ժողովուրդի ամենասիրական անուններից է, նրա կեանքը՝ իր ժողովուրդի ողբերգութեան խօսուն էջերից մէկը։

Թուրքիայի Քէօթահիա քաղաքում, վարպետի ու արտաքսման հայի մասին իրենց սրտալոյս երգերը հիւսող ջահել ամուսինների յարկի տակ 1869 թուականի Սեպտեմբերի 26ին ծնուեց նրանց միակ զաւակը՝ Սողոմոն Գէորգեանը։

Դժբախտ եղաւ Սողոմոնի մանկութիւնը։ Նա դեռ չէր էլ ճանաչել իր մօրը, երբ զրկուեց նրանից և հազիւ 10 տարեկան էր, երբ մահը բաժանեց նրան և հօրից։

Ու որբուկը, թողած երգը չարբերին, շատ յաճախ էր տանում աթէին ու ձմեռ բուքին թափառում անտէր փողոցներով և խորհում գալիքի մասին։

Այսպէս անցնում էր ժամանակը, երբ 1881 թուականի աշնանային մի օր ճակատագիրը փոքրիկ անտուն-անտէր բերեց հայրենի հող՝ էջմիածին, որպէս զի նա դառնայ անմահ «Անտունի»-ի մեծ ստեղծագործողը։

Անցնում են տարիները և 1893 թուականին Սողոմոն Գէորգեանն աւարտում է էջմիածնի ճեմարանը։ Երկու տարի անց նա օծւում է վարդապետ ու, վանքի աւանդութեան համաձայն փոխելով անունը դառնում Կոմիտաս վարդապետ։

Բայց այդ հոգեւոր կոչումը Կոմիտասի համար միայն մի վերար էր որի տակ կանգնած էր աշխարհիկ մարդն իր էութեամբ, յոյզերով ու զգացումներով, աղբյուրներով ու ձգտումներով ձուլուած հարազատ ժողովուրդին։

Նա թէպէտ աշակերտական նստարանից էր կապուել իր ժողովուրդի հետ, ժողովուրդից լսել նրա երգը, այդ երգով ճանաչել իր ստեղծագործ ժողովուրդին ու նա իր ամբողջ կեանքը նուիրեց երգին ու ժողովուրդին։

Որքան Կոմիտասը խորանում ազգային մշակոյթի ուսումնասիրութեան մէջ, այնքան աւելի էր զգում, որ ճեմարանում ստացած գիտելիքները շատ քիչ են իր մեծ ու նուիրական իղձերի իրականացման համար։ Նա ամբողջ հոգւով ձգտում էր դուրս գալ էջմիածնից, մտնել որեւէ կոնսերվատորիա խորապէս ուսումնասիրել համաշխարհային երաժշտական մշակոյթը, նրա նուաճումները՝ այդ ամէնը իր ազգային երաժշտական մշակոյթի զարգացմանը ծառայեցնելու նպատակով։

Եւ ահա Կոմիտասի, մեծ դժուարութեամբ, յաջողւում է գնալ Պերլին և 1896—1899 թուականներին սովորել այնտեղի մասնաւոր կոնսերվատորիաներից մէկում։ Գիշեր ու զօր անդադար աշխատանքով, նա կարողանում է այդքան կարճ ժամանակամիջոցում ձեռք բերել այն, ինչ նրա համեմատ հետ միասին, մի ու մի էր՝ հիմքը դնելու հայ ազգային ժողովրդական արտաբերելու երաժշտական գիտութիւն, զննելու նրա զարգացման յառաջադէմ ուղիները։

Բայց Կոմիտասը Պերլինում միայն ուսանող չէր։ Նա երաժշտութեան պատմութեան մէջ առաջինն էր, որ թէպէտ ուսանողական նստարանից դասախօսութիւններ էր կարդում Պերլինի ու Փարիզի երաժշտական կամքերներու՝ տարօրինակները ծանօթացնելով հայ երաժշտութեանը և գրաւել առաջ բերելով մեծ արուեստագէտների հիացմունքը։

Կոնսերվատորիան աւարտելուց յետոյ նա բնակում է էջմիածնի ճեմարանում։

Նորից մայր տաճար ու վանական պարիսպներ, բայց և մի վայր, ու բոլոր կողմերից գալիս էին հայեր՝ իրենց հետ բերելով երգ ու պար, բան ու բառ յոյզ ու սէր։ Եւ ժողովրդական ստեղծագործութեան այս չուրջկալում Կոմիտասը և մեղու էր և խմբավար։ Նա բոլորից քաղում էր երգի նեկտարը և բոլորին բաժանում էր երգը իր ձայնատարած ձեռքով։

Ինչքան էլ ճնշէին վանական պարիսպներ անպարփակ Կոմիտասին նա զարմանալիօրէն բեղմնաւորել աշխատեց այդ տարիներին։

Կոմիտաս...

Այդ նուիրական անունը իր մէջ մարմնաւորում է հայ երաժշտութեան բազմաբովանդակ գաղափարը։

Նա շրջում էր գիւղից գիւղ, չինականի հետ զրոյցներում, լսում նրա սրտի թրթիռը՝ երգը՝ գրի առնում գրանք ու վերադառնում իր խուցը ուսումնասիրելու գրի առածը։

Կոմիտասն էր որ իր կեանքի ընթացքում գրի առաւ, հաւաքեց մօտ չորս հազար ժողովրդական երգ և դրանով իսկ հիմք դրեց հայ պրոֆեսիոնալ երաժշտական բանահիւսութեանը։

Կոմիտասն էր, որ այնպէս խորն ուսումնասիրեց հայ ժողովրդական երգը, բացայայտեց նրա ինքնուրոյնութիւնն ու ինքնատիպութիւնը, վեր հանեց նրա վեհու անպաճոյճ անաղարտութիւնը։

Կոմիտասն էր, որ գրի առաւ հայ երաժշտութեան բնոյթի ու կառուցուածքի բոլոր առանձնայատկութիւնները, դրանով իսկ հիմք դրեց հայ երաժշտական տեսական մտքին։ Եւ ոչ միայն գրի առաւ, այլեւ բազմաթիւ դասախօսութիւններ կարդաց ճանաչել տալով հայ երաժշտութիւնը թէ հայերին թէ՝ օտարներին։

Կոմիտասը իր զարմանալի մեծ սրտով զգում էր, որ երաժշտութիւնը մարդու մտքի, ներաշխարհի դաստիարակութիւնը պէտք է սկսել մանուկ հասակից, աշակերտական նստարանից։ Դրա համար էլ նա ոչ միայն շատ դասախօսութիւններ էր կարդում, դասագրքեր գրում մանուկների համար։ Այլեւ գործնականում դասաւանդում էր, շատ ու շատ աշակերտներ պատրաստում։

Կոմիտասը կեանքի էր կոչում հայ երգը իր իսկ անմահ երգով։ Նա ինքն իր դաստիարակութիւններից մէկում ասում է.

(Տեսե՛ք Դ. էջ)

ԳԻՇԱՏԻՉ ԳԱՅԼԸ

ԿԱՄ

ՊԱՅՔԱՐ ԳԵՐՄԱՆ ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԳՐԵՑ՝ ՍԱՔՍԸ ՌՕՄԸՐ

Ցայտնեց նաեւ թէ ինք իր բոլոր ուժը և կարողութիւնը տրամադրած է վերջ մը դնելու համար այս սեւագործներու խումբին։

Լիւսին պահ մը լռեց ու դիտեց աղջիկը, հասկնալու համար թէ ինչ տպաւորութիւն կը թողուն իր խօսքերը աղջըկան վրայ։ Նկատելով որ Պամելա լուռ և ուշադիր մտիկ կ'ընէր զինքը, շարունակեց։

— Երկու տեսակ լրտեսներ կան։ Առաջին, վարձուած լրտեսը որ կը գործէ իր անձնական շահերէն մղուած, այսինքն դրամի համար...։ Երկրորդ՝, հայրենասէր լրտեսը՝ որ կը գործէ իր հայրենիքին համար, ամէն տեսակի դժուարութիւններ կը կտրէ, իր կեանքը կը վտանգէ առանց նիւթական սեւէ ակնկալութեան, կամ անձնական հաշիւներ հետապնդելու, միշտ բարձր պահելով հայրենիքին շահն ու ընդհանուրին ապահովութիւնը։

Երկուքն ալ նոյն անունը կրելնուն համար անոնք աւելի են մարդոց մեծ մասին կողմէ, սակայն մեծ է տարբերութիւնը առաջինին և երկրորդին միջեւ։ Առաջինը հասարակ նիւթապաշտ բախտախնդիր մըն է, որ իր բոլոր շնորհքները կ'օգտագործէ իր գրպանին, իր անձնական շահերուն համար, առանց խղճահարութեան։ Մինչ երկրորդը՝ անկեղծ ու հաւատաւոր զինուոր մըն է իր հայրենիքին, որ ինքզինք կը զոհէ ընկերութեան և հայրենիքին ապահովութեան համար։

Լիւսին դարձեալ լռեց, կրկին նայելով աղջկան, ու տեսնելով որ ան լուռ և ուշադիր զինք մտիկ կ'ընէր, շարունակեց.

— Մինչ առաջինը կը դաւաճանէ իր հայրենիքին, իր ժողովուրդին և իր գաղափարներուն, երկրորդը՝ հաւատարմօրէն կը ծառայէ իր հայրենիքին, իր զաւակներուն, իր ընտանիքին ու իր գաղափարին, մինչեւ մահ...։

Արի, սիրելի Պամելա, կը հրաւիրեմ քեզ որ օգնես ինծի, կ'առաջարկեմ որ երկրորդ տեսակի լրտեսներէն մէկը ըլլաս, հաւատաւոր զինուոր մը հայրենիքին ու ժողովուրդին։ Իմ կարգիս առանց ընկրկումի պիտի շարունակեմ այս պարտականութիւնը, որուն զոհած եմ ինքզինքս։ Ահա այս է այն քիլութիւնը որուն կը հրաւիրեմ քեզ, որուն համար առնուազն կարելի է ըսել արդարութեան պարտականութիւնն է, կը հրաւիրեմ քեզ այս ճամբէն ընթանալու որ փառքի ու գնահատանքի ճանապարհն է, մանաւանդ խղճի հանգստութեան

ճանապարհն է։

Հետեւաբար կը յուսամ որ այս առաջարկս ու խնդրանքս հասանութեան կարժանանան քու կողմէդ, թէեւ չեմ պարտադրել որ անպայման ընդունիս, այլ ազատ կը թողում քեզ, եթէ կ'ուզես շարունակել աշխատանքը ինծի հետ լաւ, եթէ կ'ուզես Փարիզ վերադառնալ ու ընտանեկան ընկերութեան մօտ նախկին աշխատանքիդ վերսկսիլ դառնալ, լաւ։ Դուն ազատ ես որոշելիք ընթացքիդ մէջ, առանց սեւէ պարտաւորանքի։

Աւելցնեմ որ մեր առաջ շատ դժուարութիւններ կան... հետեւաբար հարցը քիչմէ կախեալ է, յետոյ այս առթիւ քեզի յայտնեմ ուրիշ գաղտնիք մը եւս թէ այս աւազակախումբը հասարակ արկածախնդիրներու խումբ մը չէ, այլ ան եռեակ է պետութեան մը որ կորանգայ պատերազմը և վրէժ լուծելու համար այս սեւոյին միջոցներուն դիմած է, քայքայում և ահաբեկ առաջացնելու յաղթական պետութիւններուն շարքերուն մէջ։

Աղջիկը լուռ ու մունջ մտիկ կ'ընէր զայն։ Լիւսին լռեց, ոտքի ելաւ ու բաւ.

— Ուզածիդ չափ ժամանակ կու տամ քեզի մտածելու, և որպէս զի հանգարտ ու առանձին մնալով խորհրդածես ու որոշումդ տաս, հեռանալով խցէն ձայնին։

Լիւսին դուրս ելաւ, աղջիկը մինակ նստած կը մտածէր։ Սակայն անոր մտածումը երկար չտեւեց, որովհետեւ Լիւսինի անկեղծ ու ճշմարիտ արտայայտութիւնները արդէն համոզած էին զինք։

Վայրկեան Լիւսինի սենեակը, հոն չէր, հիւրասրահ ուղղուեցաւ, զայն գտաւ թիկնաթոռի մը մէջ ընկողմանած ռոր կը ծխէր ու կը խորհրդածէր։

Երբ Պամելա Լիւսինի մօտեցաւ, այս վերջինը աղջկան աչքերուն մէջ կարդաց անոր համաձայն ըլլալը և իր կողքին պայծառը շարունակելը։ Այն ատեն վճռական համոզում գոյացուց թէ յաղթանակը ինք պիտի տանէր։

Պամելա անոր մօտ նստաւ, համակրութեամբ ու սիրով լի ակնարկ մը կեդրոնացուց Լիւսինի վրայ ու ըսաւ.

ՀԱԼԷՊ (Շար. 21) Թարգմ. ՎԱՉԷ

ՉԱՐԵՆՑԸ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՄԱՍԻՆ (*)

Գրեց՝ ԱՂԱՍԻ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ

Ա.

Ես 1920 թուականին հաստատուեցայ Թիֆլիս։ Փարիզահայ ծանօթներս եւ հարազատներս, իրենց յանձնարարած նամակներով իրազեկ կը պահէին զիս Կոմիտաս Վարդապետի առողջական վիճակին մասին։

Այդ տարիներուն մեր տան եւ Հայաստանի մէջ ինծի կը բերէին Կոմիտասի մեներգներուն գեղեցիկ անոր արուեստին սիրահար մտաւորականներու եւ արուեստասէր խումբեր՝ ինձմէ պարզ տեղեկութիւններ քաղելու համար։

1923-ի աշնան երեւելի բանաստեղծ Եղիշէ Չարենց, առաջին անգամ ըլլալով եկաւ Թիֆլիսի Կամօյեկի փողոցի թիւ 23 բնակարանս, իմ ծանօթութեան ընկերուհի Արօս Ոսկանեանի հետ։

Ներողութիւն խնդրելէ վերջ իր անժամանակ այցելութեան համար, յուզումէն դողացող երանգներով Չարենց նախ երեսնի տուաւ ինծի որ ես իմ սեփական աչքերով տեսած էի Կոմիտաս Վարդապետը, եւ ապա յայտնեց որ իր այդ օրուան այցելութեան գլխաւոր նպատակը եղեր է Կոմիտասի մասին քանի մը տեղեկութիւններ առնել Կոմիտասի՝ արուեստի երգերով եւ բարձր արուեստով տառապեր էր ան դեռ իր պատանեկան օրերին։

Այդ օր, Չարենցի խնդրանքով, երկար ժամանակ պատմեցի Կոմիտաս Վարդապետի պոլսական կեանքէն դրուագներ, Չարենցի աչքերուն մէջ կը տեսնէի անոր հեզիկ անցնող յուզումի պահերը, երբ իրեն կը պատմէի Կոմիտաս Վարդապետի վերջին ողբերգական վիճակի մասին։

Կոմիտաս Վարդապետի կեանքին ու գործունէութեան վերաբերեալ ամէն մի յիշատակը Չարենց կը համարէր արժէքաւոր եւ կրկին կը խնդրէր, որ ոչինչ չպահեմ իրմէ եւ ցոյց տամ ամենաանձնական մանրամասնութիւններն ալ, որ ունէի իմ ձեռքիս տակ — Կոմիտաս Վարդապետի լուսանկարներ, անոր բացիկներ, պոլսական կամ եւրոպական մամուլի արձագանգներ անոր համերգներուն կամ դասախօսութիւններուն առթիւ, անոր նուիրած յիշատակ նօտաներ կամ անոր ձեռքի գրած ամենաանձնական առարկաներն իսկ։

Ռուսական մեծ երգիչ Շալյապինի յափշտակութիւնը տեսնելով բերք այն ծաղկազարդ բանկինակը, զոր Կոմիտաս Վարդապետ նուիրած էր ինծի, 1913 թուականին Կոստանդնուպոլսոյ Փրրի Շանի մէջ հայ տառերու գիւտի 1500 ամեակի առթիւ իր կազմակերպած արուեստ յոբելեանական հանդիսութիւններուն մասնակցութիւն բերած ըլլալուս համար։ Չարենց ընկաւ խորունկ յուզման մէջ, երբ տեսաւ բանկինակին վրայ Կոմիտասի ձեռագիրը, եւ սեղմելէ վերջ զայն իր սրտին, իրեն յատուկ ներշնչումով սկսաւ բարձրաձայն կարդալ անոր վրայ արտագրուած «Ով մեծասքանչ դու լեզու» եւ ապա խնդրեց ինձմէ նուագել այդ երգի Կոմիտասեան հիանալի ներդաշնակութիւնը։ Իմ նուագիս Չարենց ընկերակցեցաւ իր յուզումնալից փոքր ու մեղմ ձայնը միացնելով Արօսի քաղցր ձայնին։

«Ով մեծասքանչ»-ի Կոմիտասեան նուիրական հնչիւններու այդ ոգեւորութեան տակ պահ մը մնալ վերապրեցայ Կոմիտաս Վարդապետի փառքի այն օրերը եւ յիշեցի, թէ ինչպէս, այդ օրուան, բոլոր դասական վարպետի տակ, հայկական մեծ երգանի նախօրեակին այդ երգը կար ձեռք վեր կը առնէր սիրահարուած այժմ մը ազգային հիմնի, եւ կ'արձագանգեր Կոստանդնուպոլսոյ ամէն մէկ անկիւնը, ամէն հայու սրտին մէջ ու երգուններու

վրայ․․․․

Նուագելէս եւ իրենց ձայնակցելէն վերջ, Չարենց խնդրեց, որ այդ բանկինակը իրեն նուիրեմ։ «Ատ իմ բանաստեղծութեան ․․․ կը լինի ինձ համար ներշնչման աղբիւր։ Թող գէթ մի առժամանակ մնայ ինձ մօտ»։ Ես խոստացայ զայն իրեն նուիրել Երեւան հաստատուելէս յետոյ։

Այդ նոյն օրը Չարենց ծանօթացաւ նաեւ Փարիզէն նորէն իմ նոր ստացած Կոմիտաս Վարդապետի երգ տետրերուն, զորս երաշխաւորեր է Փարիզի հայ միութեան յանձնախումբը։ Երկար ժամանակ ուսումնասիրելէ եւ նոյն ձայնագրական երգի իր խորունկ հաւատացութեամբ մի քանի մասին մեկնաբանելէ վերջ, Չարենց մանրամասնօրէն գիտցաւ տետրերու ամբողջ կազմը, զորս յանձնախումբը իր այս օգնութեան ձեռնարկի համար տնօրինած միայն այն բեւութեան մասին, որ հարկաւոր էր տետրերու օգտը զգեցնել մեծանուն հեղինակի յաւանելու։ Ս գնահատեց ու ներքին հայրութեամբ Չարենց, աւելցուց որ այդ պահուն ալ ինքը կը յայտնէր մտաւոր ապագային մեր Հայրենիքին մէջ վերահրատարակելով Կոմիտաս Վարդապետին ամբողջական երկեր (*)

Վերջինիս տետրերէն մէկը նուիրուած էր «Միփսնայ խաղեր»-ուն, երբ Չարենց առաջին կը բացած ձեռքի կոտորակոր նօտաներով «Լօ-լօ»-ն կ'երգեր Արօս միջամտեց, զարմանալով այդ տեսքի կարեւոր մանրամասն կողմի եւ այլ գ'նդեկութիւնը։ Չարենց ընդհատելով իր երգը, Արօսին դարձաւ եւ ըսաւ․ «Միջնադարեան ծաղկեցեալ բոլոր նկարազարդումներու բուրմունքն ու գոյները միայն վերցուած չեն կարող հասնել այդ տեսքին․․»։

(Շար. 1)

Ծ. Խ.— Այս յօդուածին շարունակութիւնը կու տանք վաղը-միւս օր թիւով, նկատելով որ վերջին թիւին նիւթին էջերը պիտի յատկացուին գրական նիւթերու։

(*) Չարենց գործնապէս ալ իր այդ վերարտադրումներով առողջ Կոմիտասի ժառանգութեան նկատմամբ, Հայաստանի գիտական համայնքը կոմիտասագիտական բաժնի պաշտօնը վարած ժամանակ, կազմակերպելով Կոմիտաս Վարդապետի երկերու հրատարակման եւ անոր երգերու ձայնագրման յատուկ յանձնաժողովներ։

(*) Դրական մշակումը Գ. Ն. Պատաքարեանի

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԱԶԱՐ ՆԱՃԱՐԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
(1959—1960 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ)

Հ. Բ. Ը. Միութեան ԼԱԶԱՐ ՆԱՃԱՐԵԱՆ Կեդր. վարժարանի ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ, ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ եւ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻ արձանագրութիւնները կը սկսին 10 Սեպտեմբեր Հինգշաբթի եւ կը շարունակուին մինչեւ 23 Սեպտեմբեր Չորեքշաբթի, ամէն օր կէսօրէն առաջ ժամը 8–12, բացի Կիրակիներէ, վարժարանիս մէջ, Ազիզիէ, Ճէմիլ-Նախրի։

Հին աշակերտներու արձանագրութիւնները պիտի կատարուին 10-18 Սեպտեմբերին։ Այս օրերուն չներկայացող աշակերտները կրնան չընդունուիլ։

Նորեկ աշակերտներու արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան 19-23 Սեպտեմբերին, յետ մասնաւոր քննութեանց։

Իսկ վերաքննութիւններն ու մասնաւոր քննութիւնները տեղի կ'ունենան Սեպտեմբեր 15-18, կէսօրէն առաջ ժամը 8-12։

ՄՈՒՏՔԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երեքշաբթի, Սեպտ. 15-ին ԱՐԱԲԵՐԷՆ
Չորեքշաբթի Սեպտ. 16-ին ՀԱՅԵՐԷՆ
Հինգշաբթի Սեպտ. 17-ին ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ
Ուրբաթ Սեպտ. 18-ին ԱՆԳԼԵՐԷՆ

Քննութեանց ներկայացող աշակերտներ պարտին իրենց հետ բերել թուղթ, մատիտ, գրիչ, ռետին եւ քանոն։

Հին թէ նոր բոլոր աշակերտները պարտին անձամբ ներկայանալ, ընկերակցութեամբ իրենց ծնողաց կամ պաշտպանին, իրենց հետ բերելով Ա.— Ինքնութեան թուղթին պատճէնը (Թազքէ Նուֆուս)։ Բ.— Վերջին տարուան վկայագիրը եւ բարք վարուց վկայագիրը (Նորեկներ)։ Դ.— Մասնաւոր տարք, Ե.— Կրթաթոշակին մէկ երրորդը, Զ.— Ինքնաշարժի Ա. կանխիկ վճարումը (եթէ ինքնաշարժի թեկնածու է)։ Է.— Երկու փոքր լուսանկար եւ բժշկական վկայագիր։

Դասաւանդութիւնները կը սկսին 24 Սեպտ. Հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 7.45-ին։

Վարժարանիս մէջ աշակերտները կը ստանան հայեցի առողջ դաստիարակութիւն եւ կը պատրաստուին ՊԵՏԱԿԱՆ ՊՐԷՎԷԻ ԵՒ ՊԱՔԱԼՕՐԷԱՅԻ։

Ուրախութեամբ կը յայտարարենք թէ՝ հաստատած ենք երկրորդական բաժնի աշակերտուհիներուն յատուկ խիստ օգտակար դասընթացք մը ՏՆԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՆԵՄԱ ՕՓԵՐԱ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԷ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՀՍԿԱՅՈՒՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՐԺԱՆԻՔԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ԶՕՐԱՒՈՐ ՖԻԼՄԵՐԷՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՍԷՖԻՆ, ԻՐ ՑԱՐԿԵԼԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷԿ ԳԵՐԱԳՈՅՆՆԵՐԷՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԶՄՈՒՍԻՆՍ ՍՊԱՆՆԵՄ

ԾԱՆՕԹ.— Մանուկներ ճաշադրութիւն կինոյ համար, ամէն առաւօտ ժամը 10,03ին։

Բ Ա Ց Ա Ռ Ի Կ Ա Ռ Ի Թ Մ Ը

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ ՓԱՓԱՔՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անգլերէնի ծանօթ ուսուցիչ Պր. ՄԻՇԵԼ ԶԱՔԱՐԵԱՆ (Լոնտոնի վկայեալ եւ 18 տարուան փորձառութեամբ օժտուած), անգլերէն դասաւանդութեան խմբային դասընթացքը կը շարունակէ։

Դասաւանդութեան շրջանը կը սկսի 5 Հոկտեմբերին եւ կը տեւէ մինչեւ 5 Փետրուար։

ՉՈՐՍ ԱՄՍՈՒԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻՆ ՀԱՄԱՐ 35 Ս. ՈՍԿԻ ՄԻԱՅՆ

Արձանագրուելու համար դիմել գրասենեակ Պր.

ՄԻՇԵԼ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

Հրշէջներու պողոտայ, Նշանեան թիւ 148/3, ամէն օր (բացի Կիրակի օրերէն)։

Սկսնակներու համար կայ նաեւ յատուկ դասարան մը։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՐԱՏ

Մարդ մը արագ քայլերով կը բարձրանայ շէնքի մը հինգերորդ յարկը, գրեթէ շնչասպառ, դուռը կը զարնէ, ներս կը մտնէ ու կ'ըսէ մէկ շունչով.

— Տոքթոր, շնչահեղձութենէ կը տառապիմ, ըսէք որքան արագ է շնչառութիւնս։

Բժիշկը կը պատասխանէ հանդարտութեամբ.

— Քիչ մը մարզանք ըրէք, մի ծխէք, քիչ կերէք եւ թոյլ տուէք որ աւելցնեմ թէ, ակնոցի պէտք ունիք, որովհետեւ բժիշկը վարի յարկը կը բնակի, իսկ ես փաստաբան եմ․․․

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ՆՄԱՆ

Ուսկար հարցուց Սարաւթիւնին.

— Նոր տաքսիդ ինչպէ՞ս է։

— Շոգեկառքի կը նմանի, ամէն կայարանի կը սուլէ․․․

ԲԱԽՏԱՒՈՐԸ

Պօլ կը հարցնէ Ճօյի.

— Անցեալ օրուան ձիարշաւներուն բախտդ ինչպէ՞ս էր։

— Շատ լաւ էր, կը պատասխանէ Ճօ, գետնէն մէկ տոլար գտայ, այնպէս որ քալելով տուն վերադառնալէ փրկուեցայ․․․

ՅԱՐՄԱՐԵՑԱՒ ԲԱՅՑ․․․

Մեծ ոտք ունեցող յաճախորդ մը կօշկավաճառին խանութը կը մտնէ։ Վաճառորդը յաճախորդին ոտքին նայելէ վերջ կ'ըսէ.

— Կարծեմ 45 թիւը յարմար է ձեզի։

Բայց կը փորձեն մինչեւ 47 թիւը, ի զուր։ Ոչ մէկ կօշիկ կը յարմարի յաճախորդին ոտքին։

Յանկարծ յաճախորդը ուրախութեամբ կը գոչէ.

— Գտայ, եղաւ, կը զգեմ ասիկա։

Վաճառորդը կը նայի մարդուն ոտքին եւ կը պատասխանէ.

— Այո ասիկայ, կ'ուզեմ ձեզի ըսել թէ, ձեր ոտքը հագածը ոչ թէ կօշիկն է, այլ․․․ տուփը։

ԹԵՆԻՍՈՒՆ

Գիւղացին առաջին անգամ ըլլալով իր փոքր տղան տօնավաճառ տարած էր։ Տղան զարմանքով դիտեց թէ մարդ մը կովերուն շուրջ կը դառնար եւ կը շօշափէր կենդանիներուն մարմինները։ Հետաքրքրուեցաւ եւ հարցուց հօրը.

— Հայրիկ, այս մարդը ի՞նչ կ'ընէ։

— Կով մը ծախու պիտի առնէ եւ կը քննէ զանոնք։

Յաջորդ օրը, գիւղացին երբ կ'աշխատէր դաշտին մէջ, տղան վազելով կը մօտենայ անոր եւ կ'ըսէ.

— Հայրիկ, հայրիկ, կարծեմ թէ դրացիին տղան կ'ուզէ քոյրս ծախու առնել․․․

ԻՏԷԱԼ ՊՏՈՒՂԸ

Սարգիս ձմերուկի մեծ շերտ մը բռնած կ'ուտէր։

— Ի՞նչ օգտակար պտուղ է ասիկա, ըսաւ, թէ մարդս կը կշտացնէ եւ թէ ծարաւը կը յագեցնէ։

— Այո, կրնան ալ կը լուայ, աւելցուց կինը․․․

ՊԱՆԴՈԿԻՆ ՄԷՋ

Ֆրանսացի մը Նիւ Եորք կ'երթայ եւ կ'իջեւանի ամենէն նշանաւոր պանդոկներէն մէկը, ուր ամէն հանգստաւէտութիւն կայ։ Տնօրէնութիւնը խորհած է ամէն բանի։ Նոյնիսկ անկողնին քով դրուած է Աստուածաշունչ մը, իսկ վերմակին վրայ, Ֆրանսացին կը կարդայ հետեւեալ նախազգուշութիւնը.— «Եթէ կը նեղուիք եւ գէշ մտածումներ կ'ունենաք, բացէք Աստուածաշունչին 31, 123 եւ 227րդ էջերը եւ մխիթարուեցէք»։

Ֆրանսացին կը կարդայ այս էջերը եւ վերջապէս 227րդ էջին վրայ կը նշմարէ մատիտով գրուած հետեւեալ տողը.

— Եթէ նեղութիւնդ չանցաւ, հեռաձայնէ Գրաւցիին 201 թիւին եւ Տօրօթին փնտռէ․․․

Կիրակնօրեայ վարժարանէն վերադարձի ճամբուն վրայ.

ԱՆՆԻԿ.— Դուն կը հաւատա՞ս որ Սատանան գոյութիւն ունի։

ՕՆՆԻԿ.— Ո՛չ, ինչպէս որ Կաղանդ Պապա չկայ, այդ հա՛յրդ է։

ԿՈՄԻՏԱՍ

(Շար. Բ. էջէն)

«Մէկ լաւ, հասկցուած, անկեղծ ձայն՝ հազար ճառ արժէ», որովհետեւ ձայնը փայլկեանի մէջ կը թափանցէ մարդու կուրծքէն ներս և հոն կը հիւսէ զգացմունք ու մաքի վառարան»։ Կոմիտաս իր երգով յուզեց հազար-հազարների և իր երգեցողութեամբ հիմք դրեց հայ ազգային երգչական դպրոցին։

Ու այսօր էլ նրա ձայնը, որ տարաբախտաբար, չի վերարտադրուել ու պահպանուել ձայնապնակների վրայ, երբ հնչում է, ամէն մի հայ ունկնդրի սիրտ լցնում է ամենավեհ ու նուիրական յոյզերի յորձանքով։

Կոմիտասն խմբավար էր։ Որքան երգչախմբեր է կազմակերպել նա իր կեանքի ընթացքում, որքան է նա երգով յուզել ունկնդիրներին։

Կոմիտասը մեծագոյն ստեղծողն էր հայ երգի։ Այո, ստեղծողը, թէեւ նրա ստեղծագործութիւնների հիմքում ընկած են հայկական ժողովրդական երգերը իրենց ժանրային բազմազանութեամբ, մերթ քնքոյշ, քնարական, մերթ լիաթոք ու առողջ հումորով լի, մերթ ողբերգական, բայց վեհ, մերթ գեղջուկի ստեղծագործ աշխատանքը արտացոլող, բայց դրանք բոլորն այնպէս են ներդաշնակուած, վերամշակուած, որ իրականում վերստեղծուել են, սրբագործուել, նոր կեանք, շունչ, երանգ ստացել։

Կոմիտասի ստեղծագործութիւնները գեղջուկի մտքումներն են, յոյզերը, սրտի թրթիռը, կենցաղային պատկերները, որ նրա հանճարով փնջուել ու յաւերժացել են՝ մնալով անաղարտ ու հարազատ, ջինջ ու սիրելի։ Ու այդ էլ հէնց Կոմիտասի մեծութիւնն է։

Մեծ մտայղացումներով լի անդադրում Կոմիտասի համար նեղ էր ու ճնշող Էջմիածինը։ Դժուարութեամբ ստանալով հոգեւոր մերձաւորութեան թոյլտուութիւնը, նա 1910 թուականին տեղափոխւում է Կոստանդնուպոլիս իր հետ տանելով հայ երաժշտական մշակոյթի զարգացման բազում ծրագրեր, պատրաստ յաղթահարելու դրականացման հետ կապուած բոլոր խոչընդոտները։

Շատ բան արեց Կոմիտասը մինչեւ 1915 թուականը։ Ուսումնասիրեց հայ երգը. աշխատութիւններ գրեց հայ երաժշտութեան մասին, ստեղծագործեց, երգեց, երգչախումբը կազմակերպեց ու բազմաթիւ համերգներ տուեց, դասաւանդեց, սովորեցրեց մանուկներին, դասախօսութիւններ կարդաց։

Այդ ժամանակամիջոցում նա եղաւ Եգիպտոսում, Փարիզում ու Պերլինում՝ նորից ու նորից իր հետ տանելով հայ երգը հայրենազուրկ հայերին, որ ցրուած էին ի սփիւռս աշխարհի, նորից հայ երգը ճանաչեցնելով օտարազգիներին՝ ցոյց տալով նրա ուրոյն տեղը համաշխարհային երաժշտական մշակոյթի մէջ։ 1914 թուականի ամառը Փարիզում՝ համաշխարհային երաժշտական կոնգրեսում իր ունեցած փայլուն ելոյթներից յետոյ Կոմիտասը վերադառնում է Կոստանդնուպոլիս՝ ծաւալելու ոգեւորութեան ու աշխատանքի։ Կոմիտասն ասել է. «Ես տարիներու աշխատանքով չիներ եմ իմ ուզեցածը, որմէ ընթացել եմ մինչեւ ցարդ և պիտի ընթանամ անկէ ետքն ալ. որքան ատեն որ այս գզամ երակներուս մէջ, ոչ մէկ խոչընդոտ չի կրնար կասեցնել զիս իմ ստացիկութեան մէջ, որի նուիրականութեանց համոզուած եմ ես բոլոր սրտովս»։

Ու յանկարծ բռնկւում է համաշխարհային պատերազմը, սկսւում հայկական կոտորածը։

Այն մարդու, որն իր ամբողջ կեանքն ու գործունէութիւնը նուիրաբերել էր իր ժողովրդի հոգեւոր մշակոյթին, նրա զարգացմանը, այդ մարդու աչքի առաջ բնաջնջւում էր իր սիրելի ժողովուրդը, նրա դարերով կուտակուած հոգեւոր գանձերը։

Վրայ հասաւ եղեռնական 1915 թուականը։ Ապրիլի 11ի գիշերը, թուրք ոստիկանները ներխուժեցին հայ մտաւորականների տները Պոլսում և ձերբակալեցին նրանց։ Այդ գիշերը նրանց ընդհատուեցին և Կոմիտասի երգը։

Բանտ և աքսոր...

Զրկանքներ, անարգանքներ, ահաւոր տեսարաններ...

Ու խորտակուեց Կոմիտասի լուսաւոր ոգին։

Թէեւ Կոմիտասին վերադարձրին աքսորից, բայց այդ միայն նրա յաղթանդամ մարմինն էր, Կոմիտասը՝ խորհող, զգացող, ստեղծող աշխատող Կոմիտասը չկար այլեւս։

Այսպէս գրեթէ 20 երկար ու ձիգ տարիներ ապրեց նա Փարիզի հոգեբուժական հիւանդանոցում՝ առանց ապաքինուելու, տկար ու անմխիթար մենութեան մէջ, մինչեւ որ 1935 թուականի Հոկտեմբերի 22ին կտրուեց նրա կեանքի թելը։

1936 թուականի գարնանը Կոմիտասի աճիւնը հասաւ Երեւան՝ հանգչելու հարազատ հողում։

Անհունօրէն մեծ էր Կոմիտասի կորուստը։ Ու կրկնակիօրէն աւելի մեծ, որովհետեւ նրա դժխեմ հիւանդութեան տարիներին կորստեան մատնուեցին նրա անհամար գործերից շատերը։ Բայց մինչեւ այժմ էլ նրա ժառանգութեան մէջ յայտնաբերւում ու մեզ հասնում ամէն մի փոքրիկ թերթի հետ միասին նոր յորձանքով գալիս յորդում է նրա յաղթաթեւ ու սրբատաշ խօսքը, գործը։

Ու այժմ, Կոմիտասի ծննդեան 90րդ տարելիցին միայն մի բան կարելի է ասել. որքան աւելի են գումարւում նրա մահուան տարիները, այնքան մեծանում է նրա անմահութեան տարեթիւը։

ԵՐԵՒԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Քիչ աշխատանք, չա՛տ արդիւնք։ Հաս է Աթէքսին հրաշքը Օրհնած յիշատակն անոր, որ Աթէքսին հրաշալի գիւտը ըրաւ։

Հաճելի գեղեցկութիւնը մաքրութեամբ, և մաքրութիւնը Աթէքսով կը ստացուի։

Աթէքս՝ Ամենահաւատարիմ բարեկամը իւրաքանչիւր մաքրասէր տանտիկնոջ։

Ափսոս չէ՞ որ ձեր ձեռքերը փայլատցած, անշնորհք երեւոյթ մը ստանան։ Գործածեցէք Աթէքս, լուացքի լուացման փոշին։

Չի՞ն փայլիր ճերմակեղէնները։ Այդ կարելի է մի միայն Աթէքսով։

ՍԻՆԵՄԱ ԷԼ-ՇԱՐՔ

17640

Երկուշաբթի, 28 Սեպտեմբերէն սկսեալ կը ցուցադրէ.

Դասական և սենտիմենտալ հնդկական շարժանկարի մեծագոյն ֆիլմ մը, որուն պատրաստութեան մասնակցեր է ամերիկեան Բարամաունթ ընկերութիւնը։

Այս ժապաւէնին պատրաստութիւնը տեւած է երեք տարի Եգիպտոսի մէջ, ան ներկայացուած է 17 շաբաթ յաջորդաբար, որուն ներկայ եղած է Նախագահ Նասեր անձամբ, երկու անգամ։

ՉՔԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ֆիլմ մը, որուն նիւթը վերցուած է Արեւելքի ժողովուրդներուն կեանքէն, ցոյց տալու համար անոր պայքարը՝ ընդդէմ թշուառութեան, զրկանքներու և անօթութեան։

Մասնակցութեամբ՝ Հնդկաստանի առաջին դերասանուհի ՆԵՐԿԻՍԻ և ՄԱՀՊՈՒՊԻ։

Ամէն առաւօտ մասնաւոր ցուցադրութիւն ընդհանուրին։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ
ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՄԱՆՉԵՐՈՒ ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ (39րդ. ՇՐՋԱՆ)

Կիլիկեան Մանչերու և Աղջկանց Վարժարաններու 1959-60 ուսումնական տարեշրջանի աշակերտական արձանագրութիւնները կը սկսին Երկուշաբթի 14 Սեպտեմբերին և կը շարունակուին կանոնաւորաբար ամէն օր առաւօտեան ժամը 8–12, Աղջկանց Բաժնի տեսչարանին մէջ։

Վերաքննութիւնները տեղի կ'ունենան Հինգշաբթի 17 Սեպտեմբերէն Շաբաթ 19 Սեպտեմբերի միջեւ։

Կանոնաւոր դասաւանդութիւնները կը սկսին Երկուշաբթի 21 Սեպտեմբեր 1959ին, առաւօտեան ժամը 8ին։

Նախորդ տարիներու նման, մեծ թիւով պիտի շարունակուի Արաբերէն լեզուի ուսուցումը՝ պետական նոր ծրագրի հիման վրայ։

Հաստատութիւնս պիտի ունենայ իր պետական Զ. կարգը (հայկական Է. կարգ), ուր պիտի ընդունուին նախակրթարանաւարտ երկսեռ աշակերտներ։

Յարգոյ ծնողներէն կը խնդրուի ժամանակին արձանագրել տալ իրենց զաւակները, որպէսզի կանխուին անկանոնութիւնները։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Կիլիկեան Վարժարաններու

Յ. Գ.– Ինչպէս ծանօթ է, Հաստատութիւնս ունի ինքնաշարժի սպասարկութիւն՝ հեռաւոր թաղեր բնակող աշակերտներուն երթեւեկը ապահովելու համար։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ՀԱՍԱՆ
ԱՐԱՄ վաճառատունը (Թիլէլ)
ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՍԵԶՈՆԻՆ ՀԱՄԱՐ ՋԵՂՉԵԱԼ ԳԻՆԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15
ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ ԱՅՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՍԻՆԵՄԱ ՕՓԵՐԱ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԱՅԻՆ ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՄԵՆԷՆ ԶՕՐԱՒՈՐ ՖԻԼՄԵՐՈՎ։
ԱՌԱՋԻՆ ԱՌԻԹԻ, ԻՐ ՅԱՐԳԵԼԻ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՄԵԾ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ԱՄՈՒՍԻՆՍ ՍՊԱՆԵ՛Մ

ԾԱՆՕԹ.– Մասնաւոր ցուցադրութիւն կանանց համար, ամէն առաւօտ ժամը 10,03ին.

ՍԱԿԱՐԱՆ

ԹՂԹԱԴՐԱՄ	
Իրաքեան տինար	9,50
Յորդանանեան տինար	9,95
Եգիպտական	705
Սթերլին պանքնոտ	1005
Սթերլին չէք է. ա	1000
Սթերլին չէք ազատ	1010
Տոլար պանքնոթ	360,50
Տոլար չէք	361,00
Տոլար հեռագիր	362,00
Լիբանանեան	114,50
Ֆրանսական 1000 ֆրանք	730
Իտալական 1000 լիրէթ	575
Զուիցերական ֆրանք	83
Գերմանական Մարք	86
ՈՍԿԵԴՐԱՄ	
Անգլիական հնչուն	34,00
Թրքական բեշլի	36,50
Թրքական բեշլի ղազի	30,50
Թրքական թիճարի	27,25

ՔՆԱՑՆՈՂ–ՈԳԵՀԱՐՑ
ՓՐՈՖ. ՖԵԼԵՔԻ
ՖԱՔԻՐ ԱՍՏՂԱԳԷՏ
ՔԵԼԼԵՄԸ ՊՈՂՈՍԵՑ

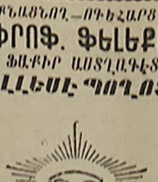

Կարաճ Խանտամի դիմաց Թիւ 16 ... ճեմլում կայան Թիւ 181 տուն, առաջին յար